

Osnivačka skupština Samostalne demokratske srpske stranke, na sjednici održanoj dana 05.03.1997. godine, donijela je:

PROGRAM SAMOSTALNE DEMOKRATSKE SRPSKE STRANKE

Političko organiziranje i organizirano političko djelovanje sastavni je dio nacionalnog identiteta Srba u Hrvatskoj. Osim tradicije i vjere, jezika i kulture, politički glas, iskazana politička volja, već preko dva stoljeća, aktivan su i neizostavan dio našeg nacionalnog identiteta. Danas, u uvjetima kada se naša zajednica konstituira kao manjinska, naše organizirano političko djelovanje ima posebnu ulogu u političkom očuvanju i oblikovanju našeg manjinskog položaja i identiteta u Hrvatskoj.

Političko organiziranje, u prvom redu, treba osigurati participaciju Srba, građansku i nacionalnu, u političkom životu i političkoj javnosti Hrvatske. Pravo na proporcionalnu predstavljenoost u Saboru, jedinicama lokalne uprave i samouprave, može se i treba ostvariti posredstvom našeg političkog organiziranja. Isto vrijedi i za naš udio u stvaranju demokratske političke javnosti, zajedno s drugim političkim i nepolitičkim glasovima u Hrvatskoj.

Samostalna demokratska srpska stranka, nastala je sa punom sviješću o svojoj ulozi u očuvanju i oblikovanju srpskog nacionalnog identiteta i sudjelovanju Srba u političkom i ukupnom društvenom životu Hrvatske. Isto tako, Samostalna demokratska srpska stranka djeluje i djelovat će kao stranka demokratske orijentacije, koja jedino u suradnji i partnerstvu s drugim hrvatskim političkim strankama, može da ostvari svoje programske ciljeve i da ispuni interese i očekivanja svojih birača.

I Politička tradicija Samostalne demokratske srpske stranke

Moderno političko organiziranje Srba u Hrvatskoj staro je gotovo dva stoljeća. Njegove početke nesumnjivo treba prepoznati u reformatorima koji su od vojničkog Vojnu krajinu reformirali u građansko društvo. Među najistaknutije reformatore te vrste svakako spada Ognjeslav Utješenović Ostrožinski, čija ideja političkog nastupanja Krajišnika postaje svojevrsnim evanđeljem. Oblikovanu političku svijest i organiziranu političku snagu predstavlja Srpska narodna slobodoumna stranka na čelu sa Svetozarom Miletićem, centar čijeg djelovanja je bio Novi Sad, ali koji je predvodnik srpske liberalne građanske misli među svim Srbima "Prečanima", pa i među Srbima u ondašnjim hrvatskim zemljama, i čija je stranka udarila temelje hrvatsko-srpskim političkim koalicijama. Sava Bjelanović, politički prvak među Srbima u Dalmaciji, prva figura u Srpskoj narodnoj stranci i zagovornik zadarskog kompromisa. Samostalna srpska stranka, sa svojim prvakom Svetozarom Pribičevićem, definitivno je oblikovala srpsku liberalno-demokratsku političku misao, čuvajući srpsku ravnopravnost u Hrvatskoj i politiku hrvatsko-srpskog narodnog sporazuma. Lijevo krilo samostalnih demokrata na čelu s Radom Pribičevićem i srpskim komunistima, dalo je mnogo heroja, te mnogo vojnih i političkih časnika, kao što to svenarodni pokreti mogu. Među mnogima, posebno se isticao Gojko Nikoliš. Srpski nacionalni pokret u Hrvatskoj, u vrijeme demokratizacije i raspada zajedničke države, predvođen je narodnim tribunom i prvakom Srpske demokratske stranke Jovanom Raškovićem, koji je imao dva cilja: zaštititi globalne srpske nacionalne interese i osigurati građansku i nacionalnu ravnopravnost Srba u Hrvatskoj.

Sva ova imena, i pored svih razlika koje među njima postoje, razvijala su ili su doprinijela razvitku samostalne srpske politike u Hrvatskoj. Ona, samostalna srpska politika u Hrvatskoj, omogućila je dvije stvari: opstanak Srba i partnerstvo u izgradnji demokratskih institucija i demokratske politike u Hrvatskoj.

II Političke vrijednosti Samostalne demokratske srpske stranke

Građanska, liberalna demokracija, koja stoji u osnovi europske i američke političke demokracije u posljednja dva stoljeća, ishodište je političkih, građanskih sloboda i prava Samostalne demokratske srpske stranke. Sloboda pojedinca, njegova politička volja, njegovo pravo i interes ne mogu biti ograničeni ili zamijenjeni nikakvim višim ciljem ili interesom. Njegovo pravo da bira i da bude biran, njegovo pravo da predstavlja i bude predstavljen, njegovo pravo da se, radi svojih interesa, nesmetano udružuje s drugima, ni od koga ne može biti ograničeno, osim istim takvim pravom drugog slobodnog pojedinca. Njegovo pravo da u slobodnoj javnoj diskusiji neometano iskazuje svoja osjećanja i mišljenja za koja smatra da su od njegova pojedinačnog ili od općeg društvenog interesa, uvjet je bez kojega se ni jedan oblik njegove političke slobode ne može realizirati. Zbog toga Samostalna demokratska srpska stranka slijedi filozofiju po kojoj je sloboda pojedinca uvjet bez kojega nema ni slobodne nacije, ni slobodne države.

Socijalna pravda i socijalna demokracija, koja u posljednjih sto godina predstavlja drugu temeljnu vrijednost svjetskih demokracija, važan je dio političkog identiteta Samostalne demokratske srpske stranke. Bez socijalne, odnosno ekonomske ravnopravnosti, sadržaj liberalne demokracije je prazan. Građani koji imaju pravo glasa i pravo predstavljanja, ne mogu to činiti na ravnopravnoj osnovi ukoliko između njih stoje duboki jazovi socijalnih razlika, ukoliko su ekonomski i socijalno nejednaki. Zbog toga se mi zalažemo za prava radno zavisnog stanovništva, od radnika, preko poduzetnika do profesora i umjetnika. Prvo takvo pravo jeste pravo na posao i zaposlenost, jer oduzeti čovjeku mogućnost zaposlenja i pravo na posao znači oduzeti mu pravo na opstanak. Drugo takvo pravo jeste pravo na uživanje plodova svoga rada u obliku mirovina u pozno životno doba. Dostojanstvena i sigurna starost na osnovi mirovinske politike, to je cilj Samostalne demokratske srpske stranke. Treće socijalno pravo jeste odgovornost države za trenutno nezaposlene i one koji su trajno u nemogućnosti da žive od svoga rada. Četvrto takvo pravo je pravo na društveno osigurano zdravstvenu zaštitu, kao i društveno osigurano školovanje. Zdravlje naroda i školovanost njegovih mladih generacija treba da imaju prvenstvo u raspodjeli društvenog bogatstva, pred proizvodnjom državne birokracije i vojnog aparata.

Treći kamen temeljac suvremenih demokracija je antifašizam, izvojevana pobjeda nad nacizmom, fašizmom, holokaustom i državnim projektima rasne nadmoći i istrebljivanja etničkih i političkih manjina. Samostalna demokratska srpska stranka, kao stranka Srba u Hrvatskoj, s ponosom ističe svoju privrženost vrijednostima antifašizma. Ne samo zbog spomena na brojne žrtve koje su Srbi imali u ustaškoj, i od nacista i fašista podržanoj, Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, već i zbog svog sudjelovanja u antifašističkoj koaliciji, najprije s hrvatskim i drugim narodima, a potom i pobjedničkim savezničkim snagama. Zbog svog gotovo plebiscitarnog svrstavanja uz antifašizam, Srbi u Hrvatskoj ga smatraju trajnim političkim identitetom. Samostalna demokratska srpska stranka stoga antifašizam i spomen njegove pobjede preuzima kao svoje trajno političko opredjeljenje.

Četvrti temelj našeg političkog zdanja, naše stranke je vrijednost multietničkog i multikulturalnog društva kao osnove za očuvanje i koegzistenciju različitih identiteta u

atmosferi tolerancije i uzajamnog prožimanja. Očuvanje i razvitak srpskog nacionalnog identiteta u Hrvatskoj i njegovo integriranje u cjelinu društvenog identiteta Hrvatske, to je cilj Samostalne demokratske srpske stranke. Dakle, ni asimilacija ni getoizacija, već integracija s našim nacionalnim identitetom, a u atmosferi tolerancije prema razlikama. Samostalna demokratska srpska stranka zalagat će se da srpska zajednica u Hrvatskoj ostane otvorena za davanje i primanje, kao što je to kroz stoljeća bila, da se s podjednakim interesom bori za svoje posebno pravo i svoj posebni identitet, kao i za opće pravo i opći identitet hrvatskog društva. Ali će se isto tako zalagati protiv koncepta hrvatske kulture i obrazovanja koji neće biti multietničan i multikulturalan, već usko etnocentričan.

III Za mir među narodima i državama, povjerenje među ljudima i toleranciju među identitetima

Stradanja, razaranja i patnje kroz koje smo prolazili, i Srbi i Hrvati, tokom ratnog raspada zajedničke države i ratne potrage za mirom, neka ostanu trajna opomena nama današnjim i našim budućim, da je rat uvijek protiv čovjeka i njegove potrebe da stvara i da živi u miru. Stradanja i patnje kroz koje smo prošli, neka budu trajan izvor našeg pijeteta tuđoj žrtvi i tuđem stradanju. Samo onaj koji je i sam stradao može iskusiti veličinu sućuti i solidarnosti u stradanju. Pronaći u stradanju i patnji inspiraciju za mir, borbu za mir i kulturu mira, nezamjenljiva je kršćanska poruka, koju u svom djelovanju želi slijediti i Samostalna demokratska srpska stranka. Izazov mira među narodima, hrvatskom i srpskom, i njihovim državama, možda je najveći, koji stoji pred današnjim generacijama, i hrvatskih i srpskih političara. Bez mira i bez odgovarajućeg odgovora na njegov izazov, teško je zamisliti napredak u bilo kom području društvenog djelovanja: demokraciji, ekonomiji ili kulturi.

Stoga se Samostalna demokratska srpska stranka zalaže za to da oni, koji su počinili ratne zločine ili su odgovorni za njih, budu kažnjeni, i to kako na srpskoj, tako i na hrvatskoj strani. Za sve druge traži i tražit će striktnu primjenu Zakona o općem oprost. Nastojanje pojedinih ljudi u hrvatskoj politici da se, u obliku teze o direktnoj ili indirektnoj kolektivnoj krivnji, obuhvati što je veći broj onih na koje se ne odnosi ovaj Zakon, Samostalna demokratska srpska stranka, ne samo da ne prihvata već odbacuje, i to nastojanje, kao i nastojanje istih da taj Zakon i njegove učinke razume kao praštanje Srbima za njihove grijeh. Srbi neće bježati od svoje odgovornosti u ovom ratu, ali neće prihvatiti ono za što nisu odgovorni, kao ni oslobađanje od odgovornosti Hrvata za ono za što su odgovorni.

Samostalna demokratska srpska stranka od svog osnivanja bila je, i biće i u buduće, protiv govora mržnje, ekstremizma i nacionalnog radikalizma bilo koje vrste. Umjesto njega promovirat će govor tolerancije i političke borbe zasnovane na kulturi dijaloga i političkog takmičenja.

Samostalna demokratska srpska stranka zalaže se za neotuđivo pravo na povratak svakog raseljenog i izbjeglog. Za jednak tretman u ostvarivanju tog prava. Samostalna demokratska srpska stranka će činiti sve da spriječi i onemogući nekorektan i diskriminirajući odnos prema onima koji se žele vratiti ili koji su se vratili svojim kućama. To posebno vrijedi za nekorektan i diskriminirajući odnos koji doživljavaju raseljeni i izbjegli Srbi, u pogledu dobivanja potrebnih dokumenata za povratak, povrata svoje privremeno napuštene imovine, ostvarivanja prava na obnovu kuća i domaćinstava i ostvarivanja prava na rad i zaposlenost. Isto tako, Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za pravo na ostanak i nastavak prognanih i izbjeglih da žive u novim sredinama, uz obavezu države da omogući pravičnu nadoknadu ili dodjeli drugu imovinu. Sa svoje strane, Samostalna demokratska srpska stranka

će u sredinama u koje se vraćaju prognani Hrvati i drugi, stvarati uvjete sigurnosti, tolerancije i dobrosusjedskih odnosa.

Briga za žrtve rata, civilne i vojne, obitelji poginulih i ranjenih, neizostavan je dio borbe za mir i otklanjanje posljedica rata, razvitka povjerenja i tolerancije. Stoga, Samostalna demokratska srpska stranka smatra da država treba neprestano unapređivati brigu o žrtvama rata i njihovim obiteljima. Samostalna demokratska srpska stranka očekuje od države da u skladu s proklamovanom politikom i Pismom namjera, i srpske žrtve rata i njihove obitelji budu obuhvaćene ovom brigom.

Samostalna demokratska srpska stranka smatra da sva državna tijela i nedržavne organizacije (crkve, škole, na primjer) trebaju maksimalno doprinijeti obnovi povjerenja i širenju duha tolerancije, kako u Hrvatskoj, tako i u odnosima između Hrvata i Srba, odnosno njihovih država. Nastavak normalizacije odnosa između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije, obnovu povjerenja i normalizaciju odnosa unutar susjedne Bosne i Hercegovine i njezina tri naroda i dva entiteta, kao i normalizaciju odnosa između nje i Republike Hrvatske, na osnovama Dejtonskog sporazuma, Samostalna demokratska srpska stranka smatra neizostavnim uvjetom mira, obnove povjerenja i tolerancije.

IV Slobodno, pravedno i solidarno društvo

Samostalna demokratska srpska stranka zalaže se za društvo slobodnih i suodgovornih pojedinaca, čija sloboda i odgovornost, za njih same i za njihove uzajamne odnose, predstavlja ishodište svih društvenih odnosa. Samo slobodan i suodgovoran pojedinac može biti osnova društvene inicijative i stvaralac novih vrijednosti. Zbog toga se Samostalna demokratska srpska stranka zalaže za neometane i slobodne građanske inicijative, neometano i slobodno organiziranje ljudi na osnovi njihovih prava i interesa. Samostalna demokratska srpska stranka smatra da ni država, ni političke stranke, nisu dovoljne da bi izrazile i predstavile interese pojedinaca, i smatra neophodnim jačanje novih građanskih, nevladinih i nestranačkih pokreta i organizacija, koje djeluju u interesu pojedinih društvenih skupina (ljudska prava, prava žena, na primjer) ili u interesu cijelog društva (zaštita okoliša, na primjer).

Samostalna demokratska srpska stranka zalaže se za društvo ravnopravnih pojedinaca i društvenih skupina i zajednica, a protivi se diskriminaciji i neravnopravnosti bilo koje vrste, po osnovi individualnih sposobnosti, grupnih pripadnosti, spolnog određenja ili nacionalnog i vjerskog identiteta. U tom smislu, Samostalna demokratska srpska stranka će posebnu pažnju da posveti ravnopravnosti onih koji žive od svog rada, bilo seljaka bilo radnika, bilo poduzetnika. Isto tako, zalagat će se za ravnopravnost žena i njihovo izjednačavanje u pogledu mogućnosti i prava sa muškarcima. Prava mladih, njihove organizacije, njihove institucije, te njihovu slobodu na nesmetano stvaranje novog svijeta, Samostalna demokratska srpska stranka smatra jednim od temeljnih društvenih prava. Nacionalna ravnopravnost, jezična i vjerska ravnopravnost, po prirodi stvari su jedna od osnovnih briga Samostalne demokratske srpske stranke, i to kako u pitanju Srba, tako i kad su u pitanju i pripadnici drugih nacionalnih, jezičnih i vjerskih zajednica.

Samostalna demokratska srpska stranka smatra da nijedno društvo ne može opstati ukoliko nije solidarno. Samo solidarno društvo može jamčiti socijalnu i ekonomsku sigurnost, smanjiti socijalne konflikte i osigurati ravnomjeran rast i prosperitet. Zato se Samostalna demokratska srpska stranka zalaže za solidarno rješavanje položaja nezaposlenih i onih koji se

ne mogu brinuti za sebe i svoju obitelj. Isto tako se zalažemo za solidarnost u razvitku, odnosno za razvojnu politiku svih dijelova Republike Hrvatske, koja će voditi računa o neophodnoj podršci razvitku pojedinih slabije razvijenih područja ili područja koja su posebno stradala tijekom godina rata. Također se zalažemo za razvitak solidarne društvene svijesti i solidarnog društvenog djelovanja u rješavanju pitanja obrazovanja i zdravstva, te stambenog zbrinjavanja pojedinaca i njihovih familija. Dakle, Samostalna demokratska srpska stranka je protiv socijalnog egoizma, koji je karakterističan za mnoga društva u tranziciji, pa i za hrvatsko društvo. Stoga će Samostalna demokratska srpska stranka razvijati solidarnost, kako u cjelini hrvatskog društva, tako i unutar srpske zajednice u Hrvatskoj.

V Vladavina prava i demokratskih institucija

Bez vladavine prava i funkcioniranja pravne države nijedna država ne može biti dobra za njene građane, niti im može garantirati ono zbog čega se država stvara: sigurnost, ravnopravnost i prosperitet.

Vladavina prava i funkcioniranje pravne države proizlazi i mora proizlaziti iz osnovnih sloboda i prava čovjeka i građanina, nezavisnosti sudstva, nezavisnosti sudaca od utjecaja državnih organa i političkih stranaka, te radu državnih organa na temelju zakona i javno propisanih normi. Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže i zalagat će se da svi subjekti u državi, politički i nepolitički, budu ravnopravni i podložni zakonima i Ustavu, a što znači da niko i ničija volja i interesi ne mogu biti iznad zakona i Ustava. Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za to da nitko ne može biti proganjan i osuđen za djela koja nije počinio, te da svako mora imati jednak pristup sudu i jednaku zaštitu suda i pred sudom. Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za parlamentarni nadzor rada vojske i policije, te za ukidanje smrtne kazne. Kao manjinska stranka, u državi u kojoj još uvijek nisu poštovana ljudska, građanska i manjinska prava Srba, Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za snažnu instituciju pučkog pravobranitelja. Kao manjinska srpska stranka Samostalna demokratska srpska stranka će se zalagati za ukidanje pojedinih zakonskih akata (na primjer, Zakona o privremenom preuzimanju napuštene imovine), izmjenu pojedinih zakonskih akata, kao što su Zakon o obveznim odnosima i Zakon o područjima od posebne državne skrbi, negativnih efekata vladinih uredbi sa zakonskom snagom, posebno u domeni stambenog prava. Samostalna demokratska srpska stranka će se zalagati za reviziju i poništavanje presuda u svim onim slučajevima u kojima su pripadnici srpske zajednice lišeni slobode i prava, odnosno optuženi i presuđeni bez potrebnih dokaza ili na osnovi jednostrane i arbitrarne odluke, bilo suda, bilo nekog državnog organa.

Trodioba vlasti na skupštinsku, sudsku i izvršnu, te njihovo autonomno djelovanje, uvjet su bez kojega nema demokratske države. Snažan parlamentarizam, snažan Sabor, kao mjesto gdje odlučuje narod, uvjet je bez kojega nije moguće osigurati efikasno djelovanje izvršnih organa države i nadzor njihova djelovanja zbog sprječavanja zloupotrebe vlasti i državnih institucija. Smanjivanje ovlasti države i državnih organa, također je uvjet bez kojega nije moguće osigurati funkcioniranje demokratskih institucija. Zato se Samostalna demokratska srpska stranka zalaže za takvu državnu administraciju koja će biti profesionalna i racionalna, štedljiva i moderna. Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za profesionalnu i ekonomičnu vojsku.

Samostalna demokratska srpska stranka se također zalaže za veću kontrolu Sabora nad Vladom i za jaču građansku kontrolu vojske i policije. Samostalna demokratska srpska stranka smatra da ne može i ne smije biti diskriminacije, što je još uvijek slučaj, pri

zapošljavanju u javne i državne službe, te da Srbi kao i svi drugi građani Republike Hrvatske, treba da imaju jednake mogućnosti i ista prava na posao u javnim i državnim službama.

VI Slobodna i demokratska javnost

Sloboda izražavanja misli, osjećanja i uvjerenja, sloboda manifestiranja pripadnosti i identiteta, pretpostavka je postojanju slobodne javnosti. Slobodna javnost, uvjet je bez čijeg ispunjenja nije moguće postići, niti oblikovanje društvenog konsenzusa, niti demokratsko konstituiranje, demokratski izbor i demokratsku promjenu vlasti. Samostalna demokratska srpska stranka zalaže se za punu slobodu javne riječi i javnog izražavanja, kojoj jedino ograničenje može da bude povreda privatnosti, poslovnih tajni i povreda osjećaja pripadnosti nekoj etničkoj zajednici. Samostalna demokratska srpska stranka je protiv monopola, bilo države, bilo vladajućih političkih grupacija u medijima, posebno u elektronskim medijima. Samostalna demokratska srpska stranka se protivi govoru mržnje, te svakom obliku javne isključivosti, motivirane bilo nacionalnim, bilo ideološkim razlozima. Samostalna demokratska srpska stranka smatra da javna kritika vlasti i svih koji sudjeluju u vlasti, koji teže za tim sudjelovanjem ili su nositelji javnog utjecaja i javnog mišljenja, ne mogu da budu zaštićeni od javne kritike.

Samostalna demokratska srpska stranka smatra da je za istinsku demokratsku javnost presudno da se čuje glas pojedinca, predstavnika specifičnog mišljenja, kao i predstavnika manjina bilo koje vrste. Taj glas i takvo mišljenje ne mogu i ne smiju biti ograničeni ili utišani ničijim autoritetom i utjecajem, ni vlasti ni samog javnog mnijenja. Izdvojeno i manjinsko mišljenje treba da bude tolerirano kao dio opće diskusije, opće rasprave, koje društvo vodi unutar sebe, u potrazi za najboljim mišljenjem. Samostalna demokratska srpska stranka smatra da nacionalne manjine treba da imaju nesmetan pristup javnosti i da neometano treba da sudjeluju u kreiranju demokratskog javnog mnijenja, bilo posredstvom općenacionalnih medija, bilo posredstvom svojih manjinskih medija. Samostalna demokratska srpska stranka nije zadovoljna načinom na koji je srpska zajednica predstavljena u hrvatskim medijima, ni u pogledu kvalitete, ni u pogledu kvantitete, te će zato tražiti da se u hrvatskim medijima promjeni slika stvarana o Srbima i dio sadržaja, koji su bilo temama, autorima ili izvođačima vezani uz Srbe. Samostalna demokratska srpska stranka će se zalagati za razvoj tiskanih i elektronskih srpskih medija u Republici Hrvatskoj. To znači da će podržati nastojanja srpskih kulturnih i informativnih institucija za stvaranje produkcijske kuće za televizijski program od 60 minuta dnevno, stvaranje mreže radio-stanica, dnevnog lista i tjednika. Na taj način će se postići ono čega sada nema, a to je da se u hrvatskoj javnosti čuje i glas srpske zajednice, kako bi i on doprinio njenom demokratskom profilu.

VII Pluralizam i političko partnerstvo

Pluralizam stranačkih i nestranačkih organizacija i inicijativa, demokratska je tekovina, koja treba dobiti svoj odraz i u samoj vlasti i konstituiranju vlasti. Podjela vlasti i podjela društvene moći po osnovi društvenog pluralizma, najbolji je mehanizam njezine kontrole i ograničavanja. Zbog toga Samostalna demokratska srpska stranka smatra da jednostranačka vlast treba biti zamijenjena višestranačkom. Stabilne i realne koalicije, koje izražavaju partnerstvo za demokraciju i demokratsku vladavinu za Samostalnu demokratsku srpsku stranku su prirodan oblik podjele odgovornosti, te produktivan način afirmacije saradnje i dogovora u političkom i nepolitičkom životu društva. Karakteristika samostalnih srpskih stranaka u Hrvatskoj i općenito srpske politike u Hrvatskoj, jeste trajna opredijeljenost i trajna spremnost za demokratsko partnerstvo, odnosno partnerstvo za demokraciju. To opredjeljenje

već je obnovljeno na proteklim izborima za lokalnu upravu i samoupravu, a treba biti razvijeno i oblikovano kao doista trajno opredjeljenje naše stranke i stanje političkog života u Hrvatskoj. Mi Srbi u Hrvatskoj, sigurno ne možemo odlučiti o tome hoće li u Hrvatskoj vlast biti demokratska ili ne, ali sigurno možemo, i to smo doista i spremni, da zajedno s drugima učinimo da u Hrvatskoj bude više demokracije.

VIII Regionalizam, manjinska samouprava i afirmacija manjinskog srpskog identiteta

Podjela vlasti, ne samo između političkih skupina i stranaka po vertikalnoj osi, već kao što je tijekom duge povijesti kršćanstva znano, između pokrajina, odnosno regija i središnje vlasti, trajna je tekovina svih demokratskih zemalja. Supsidijarnost ili prenošenje ovlasti državne moći, na niže jedinice državne organizacije i državne uprave, je način kako se ta moć približava narodu, njegovim potrebama i njegovim interesima. Osim toga, to je način na koji se i jeftinije i efikasnije može ispuniti čitav niz obaveza i lakše i svrsishodnije upravljati državom. Uravnoteženi regionalizam, koji razbija tromost i neosjetljivost središnje vlasti za lokalne i regionalne probleme, ima punu podršku u djelovanju Samostalne demokratske srpske stranke. Kontrola poreznih prihoda, komunalne, obrazovne, zdravstvene i razvojne politike, ne može biti izvan kompetencija i ovlasti pokrajinskih, odnosno regionalnih interesa i potreba.

Premda se ne ostvaruje i ne mora ostvarivati u obliku jedinice državne uprave ili državne samouprave, manjinska samouprava, također treba biti prihvaćena i priznata, ne samo kao oblik etničkog samoorganiziranja, već i kao oblik od utjecaja prema državi i državnim vlastima. Srbi u Hrvatskoj imaju dva takva mehanizma manjinske samouprave u skladu s Pismom namjere hrvatske Vlade o završetku procesa mirne reintegracije. To su Zajedničko vijeće općina, kao institut manjinske, regionalne samouprave na području dviju županija, te Srpsko narodno vijeće, kao institut manjinske, personalne samouprave na cjelokupnom području Republike Hrvatske. Oba instituta, kao i institut proporcionalne predstavljenosti, Samostalna demokratska srpska stranka smatra da trebaju biti ozakonjena, tako da se pridodaju postojećim rješenjima u Ustavnom zakonu o ljudskim i manjinskim pravima. Ove institute, kao i nevladine srpske organizacije, Samostalna demokratska srpska stranka će poticati da afirmiraju srpski nacionalni identitet u Hrvatskoj. Osim toga, Samostalna demokratska srpska stranka će svojim djelovanjem, zajedno sa Zajedničkim vijećem općina i Srpskim narodnim vijećem, raditi na rješavanju ukupnog manjinskog statusa Srba u Hrvatskoj i njihove participacije u hrvatskom političkom i društvenom životu.

IX Privreda, obnova i razvitak

Privatno vlasništvo i tržišna privreda, kao i za druge stranke liberalne i demokratske inspiracije, predstavljaju i za Samostalnu demokratsku srpsku stranku, alfu i omegu ekonomske demokracije. Denacionalizaciju i privatizaciju, zbog toga, Samostalna demokratska srpska stranka smatra neizbježnim i nužnim za njihovo ostvarenje. Samostalna demokratska srpska stranka protivi se jednostranom i nepravednom procesu denacionalizacije i privatizacije, kojima se na osnovama starih stvaraju nove nepravde. Samostalna demokratska srpska stranka, prije svega, smatra kako podržavanje ne može biti dobar uvod u denacionalizaciju i privatizaciju, već osnova za vlasnički model vladajuće grupacije. Samostalna demokratska srpska stranka, također smatra da društveno bogatstvo treba pripasti, ne samo državi, novim vlasnicima, već i onima koji su ga stvarali tj. samim zaposlenim i umirovljenim, kroz različite oblike dioničarstva. Samostalna demokratska srpska stranka se

zalaže za provedbu denacionalizacije, ali ne uvijek i u svim slučajevima, posebno, ako se njome uzrokuje nepravda i nesigurnost za mnoge građane, kao na primjer u sferi stambenog vlasništva. Provedena privatizacija trebala bi, zbog svojih tamnih strana, da bude rasvijetljena i, ako je potrebno i, gdje je potrebno, poništena. To je sigurno slučaj kod mnogih građana Hrvatske srpske nacionalnosti, koji nisu imali prilike da sudjeluju u procesu privatizacije, bilo zato što su otpušteni s posla, bilo zato što su u tom pravu bili diskriminirani, bilo zato što su u tome bili ratom ometeni. Stoga će Samostalna demokratska srpska stranka tražiti da, svugdje gdje to bude opravdano i moguće, traži ostvarenje toga prava i za Srbe.

Umjesto privrede orijentirane samo na trgovinu i dio usluga, Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za investicije i ulaganja u proizvodnju, poljoprivredu i turizam. Umjesto nestabilnih financijskih institucija Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za stvaranje stabilnih i zdravih financijskih institucija u suradnji s međunarodnim financijskim institucijama i prema međunarodnim standardima. Umjesto neprestanog porasta nezaposlenosti i opadanja proizvodnje, Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za postepeno povećanje zaposlenosti, posredstvom malih i srednjih poduzeća. Umjesto zaduživanja, koje se odlikuje za potrebe državnog aparata, Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za planirano investicijsko zaduživanje, na osnovama zajedničkih programa sa inozemnim partnerima, a u cilju oživljavanja financijskih institucija i obnove velikih gospodarskih subjekata. Samostalna demokratska srpska stranka će se zalagati za značajna ulaganja u proizvodnju hrane, odnosno u poljoprivredu, i to putem podrške malim farmama i srednjim i velikim kompanijama za proizvodnju hrane. Zapostavljeno selo i zapostavljena seoska domaćinstva treba da budu oživljena, kako bismo od zemlje uvoznice svih vrsta hrane, postali zemlja sa jeftinijom hranom i sa izvoznim mogućnostima.

U pogledu porezne politike Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za različite oblike oporezivanja, ali je protiv porezne politike koja će biti u funkciji skupe države i državne administracije. Umjesto toga zalagat će se za onu vrstu oporezivanja koja će biti u funkciji razvitka i socijalne stabilnosti. Samostalna demokratska srpska stranka smatra da je neophodno ustanoviti financijsko tržište kao regulacijski mehanizam za sve druge oblike tržišta. Ono bi trebalo da smanji kamatne stope i tako omogućiti i pojedincima i privrednim subjektima zaštitu njihovog novca i mogućnost uključivanja u tržište novca pod prihvatljivim uvjetima.

Obnova zemlje, posebno ratom stradalih područja, izuzetno je značajan ekonomski faktor i faktor razvitka. Ona omogućava povećanje zaposlenosti i pokretanje novih proizvodnji. To se za sada ostvaruje u ograničenom obimu i njom pripadnici srpske zajednice gotovo da i nisu obuhvaćeni. Zbog toga će Samostalna demokratska srpska stranka insistirati i kod Vlade i kod međunarodnih organizacija da postoji obavezujuća klauzula o ravnopravnom tretmanu Srba, u pogledu obnove i u pogledu sudjelovanja u poslovima koje obnova omogućava. Samostalna demokratska srpska stranka će se suprotstaviti svim postojećim oblicima diskriminacije, u pogledu mogućnosti dobijanja poslova za privredne subjekte čiji su vlasnici Srbi, ili u pogledu ravnopravnog sudjelovanja u obavljanju poslova, posebno onih koji su sponzorirani od države ili međunarodnih organizacija.

X Socijalna politika i socijalna zaštita

Socijalna politika kakvu želi Samostalna demokratska srpska stranka trebala bi biti aktivna i u funkciji ujednačenog razvitka i koristi od njega za sve socijalne slojeve. Partnerstvo između poslodavaca, kapitala i radnika, uvjet je za takvu politiku. Stimuliranje politike

stvaranja novih radnih mjesta, te politike prekvalifikacije, za one čija profesija nije potraživana na tržištu, umjesto produžavanja, skraćanje radnog vremena, kako bi se i na taj način dobio prostor za veću zaposlenost. Osim toga, Samostalna demokratska srpska stranka smatra da država, i u najtežim uvjetima svoga ekonomskog stanja, mora očuvati brigu i zaštitu onih koji su bez posla ili bez sposobnosti da se sami brinu za sebe i svoju obitelj. Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za različite oblike socijalnog osiguranja, zdravstveno, mirovinsko, invalidsko i osiguranje za slučaj nezaposlenosti. Zalažemo se također za postojanje obaveznog, dodatnog i dopunskog osiguranja kao varijanti koje ne isključuju jedna drugu, a ovise o mogućnostima i samih pojedinaca, a ne samo države. Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za takvu zdravstvenu politiku i mogućnosti liječenja da preventivna medicina, zdravstvena zaštita socijalno ugroženih i nesposobnih pojedinaca treba u cijelosti biti financirana iz državnog proračuna. Nacionalno zdravstveno osiguranje treba pokrivati troškove osnovne zdravstvene zaštite, a to znači, osim prevencije i besplatne kontracepcije, besplatno zdravstveno osiguranje djece, školske omladine i invalida.

Socijalna funkcija mora biti prisutna i u stambenoj politici, pa se Samostalna demokratska srpska stranka zalaže za solidarnu stambenu izgradnju, te izjednačavanje uvjeta pod kojima ljudi mogu zadovoljiti svoje stambene potrebe. Važno je da u ovim poratnim godinama budu zbrinuti svi oni koji su ostali bez stanova i kuća, i to bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Također je važno da se podstanari zakonskim putem zaštite od samovolje stanodavaca, te da se omogući kroz politiku dugoročnog kreditiranja, bilo pojedinačno rješavanje stambenog pitanja, bilo u obliku poduzetničke inicijative za gradnju novih stanova.

XI Obrazovanje i kultura

Obrazovanje kao vitalan dio svakog društva, kao spona između stare i mlade generacije, između znanja i iskustva s jedne, i radoznalosti i entuzijazma s druge strane, treba čuvati svoju autonomiju od dnevnopolitičkih utjecaja i dominantnih ideologija. Umjesto toga treba biti zasnovano na stvaralaštvu, slobodnoj ličnosti, stjecanju znanja na osnovi potrebe, a ne prisile. Umjesto da bude usko nacionalno zatvoreno, obrazovanje treba da bude integrirano u svjetsku riznicu znanja, ali sa racionalnim i ne pretjeranim opterećenjem učenika. Ono mora biti upućeno na budućnost i tako koncipirano, da jednom stečeno znanje ili vještina mogu da budu dovoljna osnova za novo učenje ili adaptaciju.

Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za besplatno osnovno i srednje obrazovanje, te dostupno visoko obrazovanje u skladu s društvenim potrebama i iskazanim trendovima u svijetu. Poboljšanje materijalnog položaja učitelja i uopće prosvjetnih radnika, osamostaljivanje škola i poboljšavanje uvjeta učenja i dostupnosti znanja, mora biti briga svakog u ovom društvu. Posebnu brigu, zajedno sa srpskim nevladinim organizacijama, Samostalna demokratska srpska stranka posvetit će školskoj autonomiji Srba u Hrvatskoj. Ona će počivati na vrijednostima srpskog nacionalnog identiteta, povezanosti s matičnim narodom i integriranosti u hrvatski školski sustav. Samostalna demokratska srpska stranka će se protiviti bilo kojem obliku osporavanja prava na očuvanje manjinskog identiteta Srba u Hrvatskoj, posredstvom dječjih vrtića, osnovnih i srednjih škola, te visokoškolskih ustanova. Isto tako će se suprotstaviti bilo kojem obliku getoizacije srpske zajednice po etničkom školskom principu, a zalagat će se za multietnički i multikulturni koncept škola, u kojem će manjinski identitet biti izjednačen s drugima. Tamo gdje to nije moguće Samostalna demokratska srpska stranka će se zalagati za dopunske školske programe i za dopunsku nastavu. Samostalna demokratska srpska stranka se suprotstavlja da udžbenici budu mjesto sporenja o povijesnim ili aktualnim istinama, te traži uravnoteženo i objektivno pisanje

udžbenika za humanističku grupu predmeta, te striktno poštovanje moratorija na izučavanje posljednjih sedam godina povijesti jugoslovenskog prostora.

Kao u slučaju obrazovanja, i u slučaju kulture, mora se poštovati autonomnost, politička i ideološka nezavisnost ovog područja društvenog djelovanja. Kao u slučaju obrazovanja, zalažemo se za otvoren kulturni identitet, koji uravnoteženo čuva vezu s tradicijom i hvata veze s novim kulturnim obrascima. Zalažemo se za Hrvatsku kao multikulturalno društvo, u kojem će sve njezine kulturne sastavnice biti priznate i prihvaćene, pa i one koje su tijekom stoljeća, zajedno s većinskim narodom, stvarali i manjinski narodi i njihovi pripadnici. Protivimo se kulturnom tradicionalizmu i kulturnoj isključivosti, a posebno kulturnom etnocentrizmu, bilo većinske, bilo manjinske kulture.

Samostalna demokratska srpska stranka zalaže se za očuvanje srpskog kulturnog identiteta u Hrvatskoj, brani i branit će udio Srba u stvaranju ukupne hrvatske kulture, suprotstaviti će se bilo kojem obliku davanja prednosti kulturnoj isključivosti pred interkulturalnim vezama. U svrhu očuvanja svog kulturnog identiteta Srbi u Hrvatskoj razvijat će svoje kulturne organizacije i institucije, bilo unutar postojećih općenacionalnih, bilo u obliku naših manjinskih. U tu svrhu očekuje pomoć od svoje matične države, kao i nesmetanu komunikaciju s njom.

XII Međunarodni odnosi

Samostalna demokratska srpska stranka zalaže se i zalagati će se za integraciju Hrvatske u sve međunarodne organizacije i asocijacije, koje su od interesa za sve njezine građane. Samostalna demokratska srpska stranka će se također zalagati za razvitak stabilnih odnosa na području srednje i južne Europe. Posebno će se zalagati za dobrosusjedske odnose između Hrvatske i SR Jugoslavije, te Bosne i Hercegovine, za suradnju između ovih zemalja i njihovo povezivanje na osnovi interesa. Samostalna demokratska srpska stranka se protivi podjelama na jugu Europe koje bi simulirale civilizacijske sukobe i zalaže se za koegzistenciju i djelovanje na osnovama zajedničkih interesa. Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za smanjivanje naoružanja u ovom dijelu svijeta, te posebno za demilitarizaciju pograničnih dijelova Hrvatske i Srbije. Samostalna demokratska srpska stranka se zalaže za prohodne i mekane granice između zemalja nastalih raspadom bivše Jugoslavije. Samostalna demokratska srpska stranka će ostati pri svome zahtjevu za dvojnim državljanstvom. Samostalna demokratska srpska stranka smatra da manjine mogu i trebaju da budu faktor stabilnosti u odnosima između država u regiji, te će svojim djelovanjem to i potvrđivati.

PREDSJEDNIK SKUPŠTINE:
Vojislav Stanimirović dr. med.